

# Ett liv på egna villkor

**PB-projektet för personer med funktionsnedsättning inom  
samarbetsområdet Vasa-Laihela**

# Mål

**1. Söka information som stöder utvecklande av Finlands PB-modell, som stärker den funktionshindrade personens självbestämmanderättighet, delaktighet och valmöjligheter ifråga om planerings- och förverkligandeprocessen. Samtidigt utvärderas ändringsbehov i lagstiftningen.**

→ Kartlägga klientens behov i regionen

→ Kartlägga PB:s möjligheter och risker, i förhållande till andra sätt att ordna service

**2. Få fram en regional modell för serviceprocessen till personlig budgetering**

**3. Utveckla och ta bruk virtuell bildtelefonjänst inom funktionshinderservicen**

→ Samtidigt kartlägga möjligheten att ta i bruk digitala tjänster

\* Beakta möjligheter att utveckla befintlig service och serviceprocesser.

# Målgrupp

- I projektet granskades huruvida personlig budgetering passar för personer med olika funktionsnedsättningar och som har olika hjälp- och stödbehov och oberoende diagnos. Som målgrupp fungerade personer med funktionsnedsättning i olika åldrar, från olika kulturer, med olika språkbakgrund och deras anhöriga samt personer med neuropsykiatriska utmaningar.
- **58 funktionshindrade och deras anhöriga deltog i projektets utvecklingsarbete.** Funktionshindrade klienter med annan kultur- och språkbakgrund fick vi inte med så som vi önskat.
- Nätverk: Österbottens föreningar rf (POHY), Invalidförbundet rf. och Muskelhandikappförbundet rf., yrkesutbildade inom socialvården, serviceproducenter, Vasas och Laihelas råd för personer med funktionsnedsättning, FPA och skatteförvaltningen. Samarbete gjordes också med VAMK och Vamia.

# Förverkligande

## 1. Personliga intervjuar

- Målet var att samla in data och försöka utreda huruvida PB är lämplig för klienten
- Utförda intervjuer totalt 45 st
- Intervjuerna utfördes via Teams, per telefon eller hemma hos klienten.

## 2. Workshopar

- Klienter, arbetstagare och övriga intressenter planerade och utvärderade huruvida PB är lämplig att använda inom funktionshinderservice.
- Sammanlagt 20 workshopar ordnades under projektet.
- Workshoparna utfördes via Teams och genom att använda plattformen Howspace.

## 3. Utveckling och ibruktagande av bildtelefon-tjänsten inom funktionshinderservice

- Utvärderades nyttan av att använda olika digitala tjänster som kommunikationsmedel mellan klienter och arbetstagare.
- Bildtelefon-tjänsten togs i bruk inom dagliga verksamheten och inom tjänsten för psykosociala hemhandledningen
- Pilotklienter med och förverkligade och utvärderade tjänsten.

*\*I det här skedet gjordes inga förvaltningsbeslut om servichelheter, utan man samlade in data som grundade sig på klientsituationer.*

# Projektets resultat

Hur man ser på nuvarande och framtidens  
funktionshinderservice

## **De funktionshindrade personerna beskrev sin egen roll som klient inom dagens service exempelvis enligt följande:**

- Informationsgivare och -sökare
- Sakkunnig
- Passiv brukare
- En som kräver
- Försvare av rättigheter
- Serviceutredare
- Beslutsdeltagare
- Icke kompanjon

## **De funktionshindrade personernas åsikter om vad PB kräver av klienterna:**

- Att känna till sitt eget servicebehov och kunna kartlägga det
- Färdigheter i att kunna välja
- Våga säga, vad hen behöver
- Aktivt deltagande
- Kännedom om sin egen beslutsrätt
- Ansvarstagande
- Fantasi
- Att våga

## **De funktionshindrade beskrev arbetstagarnas roll inom nuvarande servicen:**

- Förtroendebyggare
- Kontaktperson
- Kundens intressebevakare
- Informatör
- Budgetövervakare
- Expert
- Sakkunnig
- Utvecklare

## **Vad kräver PB av arbetstagaren, ur den funktionshindrades synvinkel:**

- Lyssnar och verkställer klientens önskemål
- Engagemang och kompanjonskap
- Kunduppskattning och att hen visar det
- Stödjure av klientens självbestämmanderätt
- Klientkännedom
- Expertis
- Flexibilitet
- Möjliggörare
- Informatör
- Klientinriktad attityd
- Inte förmyndarskap
- Realism

# Utvecklingsgruppernas åsikt om personlig budgetering

- **Styrkor:** individuellare och flexibla tjänster, stärkt valfrihet, stärker klientens egen röst och inflytande, jämlikhet, ger socialarbetaren friare händer att bevilja service samt ett liv på egna villkor.
- **Möjligheter:** utvecklande av tjänster, stärkt självbestämmanderätt, snabbare reaktion på förändrat stödbehov, inbesparingar, minskad byråkrati och färre ansökningar samt val av service utanför den traditionella socialservicen.
- **Svagheter:** den äldre generationens oförmåga att föra fram åsikter, bristfällig information om tillgängliga servicealternativ, hur fastställa en jämlik budget samt brist på tekniska hjälpmedel för att förverkliga PB.
- **Hot:** anhörigas inverkan på klientens beslut, samtidigt som klientens ansvar ökar minskar stödet, missbruk av budgeten, tillräckligt med pengar, brist på serviceproducenter och resurser, arbetstagarna saknar ledningens stöd, arbetstagarnas motstånd mot förändring.



# Personliga budgeteringens användbarhet inom tjänsten

- I huvudsak var de funktionshindrade och deras anhöriga nöjda med den nuvarande servicen och lösningarna.
- Man önskade närmast mera flexibilitet i servicen och det betonades främst inom personlig assistens och färdtjänst.
- Gällande ändringsarbete i bostaden kom det inte fram behov av PB. Servicen fungerar redan.

# Personlig assistans

För klienten var det viktigast, att assistenten är pålitlig och lämplig, och att tjänsten fungerar. Man förde fram:

- Brist på assistenter (svårigheter att hitta assistenter främst i glesbygden, på eget modersmål samt vikarier)
- Önskemål om flexibilitet (möjligheter att spara och flytta assistenttimmar enligt eget behov)
- Möjlighet att byta ut assistenttimmar till andra tjänster (tex. hemvård, gårds- och snöarbete)
- Det som fungerade som arbetsgivare önskade stöd (rekrytering, för att skaffa vikarie, kamratstöd både till sig själv och sin arbetstagare)
- Också personer, som har olika svårigheter att fungera i sociala situationer och med att kommunicera behöver stöd och handledning för att kunna klara sig i samhället

# Verksamhet under dagtid

Det viktigaste för klienten inom tjänsten är socialt samspel, något intressant att göra, delaktighet.

Utvecklingsförslag:

- Möjlighet att bekanta sig med olika alternativ och enligt önskemål välja individuellt, någon verksamhet som man själv gillar (man önskade exempelvis traditionella mansjobb)
- Variation i innehållet på den traditionella dagliga verksamheten (konst, musik, kultur och idrott)
- Föräldrarna till de intellektuellt funktionshindrade önskade, att man inom dagliga verksamheten skulle förstärka och utveckla det som man en gång redan lärt sig samt möjlighet till tilläggsutbildning.
- Man önskade också förstärkt arbetslivskompetens, arbetsprövning, mera jobbcoaching samt stöd till öppet arbete och lönearbete

# Stöd för rörlighet

- Färdtjänst borde kunna beviljas flexiblare tex. för ett halvt år, istället för månadsvis, eftersom behovet av resor varierar från månad till månad.
- Alternativt skulle klienten beviljas en viss summa, som hen skulle kunna använda för resor, under en viss tid.
- Önskemål om att få använda beviljade resor också till andra orter och på andra orter i Finland, och inte bara inom den egna kommunen och dess närkommun.
- Kommunen kan idag prövningsbaserat bevilja bidra för ändringsarbete till bil och till dess anskaffning. Skulle man med PB också möjligen kunna ersätta klienten för andra kostnader för bilen såsom anskaffning av vinterdäck?

# Stöd för boendet

De fysiskt handikappade var nöjda med boendelösningarna. Utvecklingsförslag gällde närmast klienter med intellektuella funktionsnedsättningar.

- Fler lättare boendialternativ i anslutning till traditionella boende-enheter (sällskap, trygghet).
- Man önskade individuellare lösningar också till de traditionella boende-enheterna samt mer gemenskap mellan de som bor i stödbostaden och gruppboendet.
- Det behövs mera boendecoaching och -träning, där man reder ut klientens verkliga individuella hjälpbehov.

# Stöd till närstående

Av de som deltog i intervjuerna var 17 st officiella närståendevårdare, varav endast 7 använde rätten till de lagstadgade lediga dagarna i någon form. Många upplevde, att de inte hade nytta av serviceutbudet eller tillfälligvården.

- Istället för tillfälligvården borde det finnas mer möjligheter att få stöd till hemmet. Alternativt att den vårdbehövande beviljades personlig assistans.
- Barnfamiljerna i Laihela var märkbart nöjdare med de erbjudna lösningarna än vad Vasaborna vad; Är man i en liten kommun flexiblare, när man känner klienterna bättre och man förstår deras behov bättre.
- Närståendevårdare borde ha möjlighet till alternativa tjänster såsom massage, terapi, kulturverksamhet och fritidsverksamhet.

# Sammanfattningsvis

- Personlig budgetering som begrepp var svårt att förstå. Det här syns på så sätt, att målgruppen hade svårt att komma med ideér om vilka tjänster som skulle kunna förverkligas via PB. En del skulle ha önskat omväxling tex. Gällande dagliga verksamheten, men kunde ändå inte säga direkt vad de skulle velat ha istället.
- Många önskade exempel på vad PB skulle ha inneburit i deras fall och vilka alternativ som skulle kunna erbjudas. Som lösning på det här föreslogs tex. en virtuell "servicebricka" (palvelutarjotin).
- Som verksamhetsmodell välkomnades PB till funktionshinderservicen. Klienterna såg det som en bra sak, att de skulle ha större beslutanderätt. Viktigast av allt ansåg man möjligheten till individuell service.
- Arbetstagarna ansåg delvis, att PB ideologin delvis redan förverkligats; att man har redan nu försökt använda sig av individuella skräddarsydda lösningar.
- Sammanfattningsvis kan man konstatera, att PB säkert skulle vara en lämplig lösning för en del klienter. Men samtidigt kan man ändå konstatera, att nuvarande serviceutbudet är tillräckligt förmånga, men att det skulle behöva uppdateras.

# Processchema för personlig budgetering



## ANVÄNDNING OCH ADMINISTRERING AV BUDGETEN

Budgeten administreras av klienten, en anhörig eller annan person som fastställs i stödplanen. Genomförandet utvärderas, och stöd- och serviceplanen justeras vid behov.

## BEDÖMNING AV SERVICEBEHOV

Klienten är berättigad till tjänster enligt funktionshinderservicen och personlig budgetering kan svara på klientens behov. Alla klienter är berättigade till personlig budgetering.

## MYNDIGHETSBESLUT

Socialarbetaren fastställer den slutliga budgeten och fattar ett myndighetsbeslut om det. I beslutet framgår omfattningen av budgeten, den service som beviljats samt giltighetstiden.

## SERVICEPLAN OCH STÖDPLAN

Klienten uppgör en stödplan som bilaga till serviceplanen, vari beskrivs klientens behov av stöd och service, med vilka det går att svara på behoven. Stödnätverket ger vid behov stöd vid uppgörandet av stödplanen.

## DEFINIERING AV PRELIMINÄR BUDGET

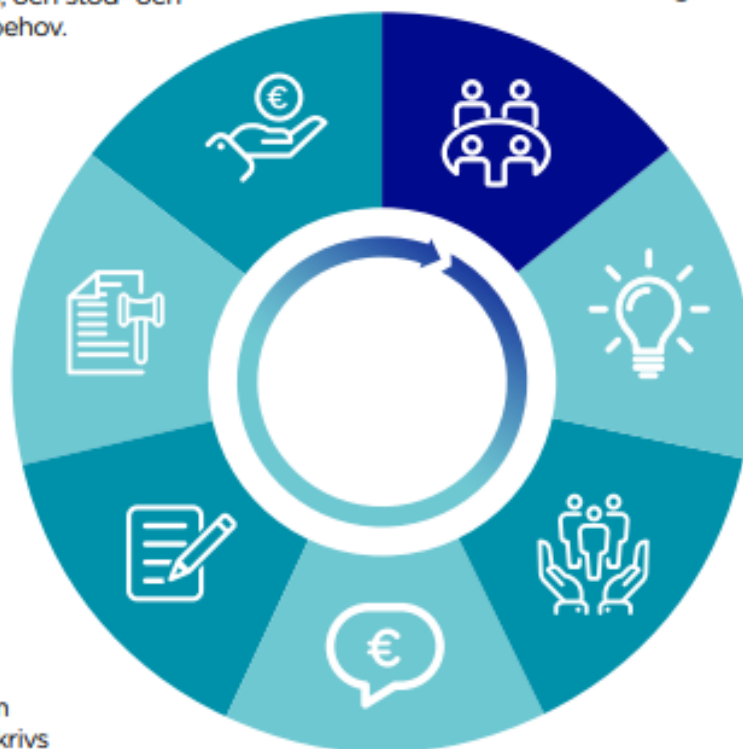
Den anställde ger klienten och vid behov stödnätverket information om de genomsnittliga kostnaderna, för den service som klienten kommer att beviljas, för vidare planering.

## KLIENTEN FÅR INFORMATION OM PERSONLIG BUDGETERING

Myndigheten ger klienten den information som behövs om personlig budgetering, samt om processen kring den. Den personliga budgeteringen baserar sig på frivillighet.

## DEFINIERING AV STÖDNÄTVERK

Klienten definierar vid behov ett stödnätverk, vars uppgift är att stöda klienten i de olika processkedena av personlig budgetering. Stödnätverket kan bestå av en eller flera personer, som känner till klienten och hans situation.



1. **Bedömning av servicebehov:** Klienten är berättigad till tjänster enligt funktionshindersservicen och personlig budgetering kan svara på klientens behov. Alla klienter är berättigade till personlig budgetering.
2. **Klienten får information om personlig budgetering:** Myndigheten ger klienten den information som behövs om personlig budgetering, samt om processen kring den. Den personliga budgeteringen baserar sig på frivillighet.
3. **Definiering av stödnätverk:** Klienten definierar vid behov av ett stödnätverk, vars uppgift är att stöda klienten i de olika processkedena av personlig budgetering. Stödnätverket kan bestå av en eller flera personer, som känner till klienten och hans situation.
4. **Definiering av preliminär budget:** Den anställde ger klienten och vid behov stödnätverket information om de genomsnittliga kostnaderna, för den service som klienten kommer att beviljas, för vidare planering.
5. **Serviceplan och stödplan:** Klienten uppgör en stödplan som bilaga till serviceplanen, vari beskrivs klientens behov av stöd och service, med vilka det går att svara på behoven. Stödnätverket ger vid behov stöd vid uppgörandet av stödplanen.
6. **Myndighetsbeslut:** Socialarbetaren fastställer den slutliga budgeten och fattar ett myndighetsbeslut om det. I beslutet framgår omfattningen av budgeten, den service som beviljats samt giltighetstiden.
7. **Användning och administrering av budgeten:** Budgeten administreras av klienten, en anhörig eller annan person som fastställs i stödplanen. Genomförandet utvärderas, och stöd- och serviceplanen justeras vid behov.

# **Utveckling och ibruktagande av bildtelefon tjänsten inom funktionshinderservice**

- Bildtelefon används i interaktion och i kontakt mellan handledare och klient.
- Klienten använder surfplatta, som kan användas endast för bildtelefon-tjänsten.
- Bildtelefon har tidigare använts som ersättning för olika vårdåtgärder och inom rekreativ verksamhet inom seniorservicen.
- Som serviceleverantör av bildtelefonen fungerar VideoVisit.
- Under projektet påbörjades tjänsten och det kartlades möjligheterna att förverkliga den inom funktionshinderservicen.
- Pilotklienterna var med och utvecklade tjänsten. Respons samlades in av dem genom intervjuer.
- I pilotprojektet hade man tillgång till 20 kundapparater.

**Utvecklingen av servicen fortsätter under nästa år.**

# Genomförande i praktiken

## Hemrehabilitering

- Målet med verksamheten är att stöda klienterna i självständigt boende.
- Verksamheten möjliggör samtal åt båda hållen så att också klienten kan ringa åt arbetaren.
- Verksamheten har testats med några klienter.

## Daglig verksamhet

- Målet med tjänsten är att erbjuda klienter flexibla och mångsidigare daglig verksamhet.
- Målet med tjänsten är att förverkliga det enligt hybridmodellen. Man förverkligade musik, läscirkel, andakt, gymnasik och andra aktiviteter.
- Tjänsten testats på 3 enheter för klienter med kognitiv funktionsnedsättning.

# Digitala tjänster inom funktionshindersservice

- Digitaliseringen borde synas jämsides med den traditionella servicen och inte som en ersättning för den.
- Förstärker och öppnar nya möjligheter inom klientarbetet.
- De funktionshindrades förmåga att använda digitala tjänster varierar stort → ålder eller diagnos är inte alltid avgörande! Det handlar främst om klientens egen vilja, intresse, hur man är van eller kan använda teknologi.
- Både klienter, anhöriga och arbetstagarna hade positiva inställning till bildtelefon-tjänsten. Inom dagliga verksamheten krävs ändå mera resurser för att kunna planera och förverkliga tjänsten med hög kvalitet.
- Bildtelefon-tjänsten och dylika lösningar på distans är en ny verksamhetsmiljö både för klienter och arbetstagare. För att kunna ta i bruk det krävs anpassning och att lära sig något nytt.

# Reflexionen

- När man analyserar resultaten är det bra att tänka på, var det rätt klientrepresentation?  
Klarade projektpersonalen av att berätta om PB?
- Klienterna var intresserade av att utveckla nuvarande tjänster. Det är viktigt att notera, att det är möjligt att få människor att delta och utveckla, också fastän det ordnas på distans.
- Klienterna var positivt inställda och förhoppningsfulla. De var samtidigt oroliga för att förlora någonting.  
Klienterna önskade att PB är frivilligt.
- Inställningen hos arbetstagare och ledningen har en avgörande roll för att kunna förverkliga PB  
och att överhuvudtaget ha ett klientorienterat tillvägagångsätt.
- Under utvecklingsarbetet har man märkt motstånd mot förändring bland arbetstagarna. Man kunde notera ett systemdrivet tankesätt.
- En förhoppning är, att PB skall skrivas in i lagen, så att sättet att organisera det får klarare och rikstäckande ramar.
- Projektet lärde, genom att förnya och utveckla de tjänster som redan finns, kan man få till stånd fina resultat.  
Man behöver inte allt utveckla något nytt och fint.

# Utvecklingsförslag

- Konkretisera innehållet i den regionala PB-processen: stödplan, prissättning av välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster (för att fastställa en preliminär budgetram för klienten) och utveckla ett sätt att följa upp budgeten.
- Utveckla verksamheten inom kommunförbundets egen dagverksamhet → en mångsidigare, individuellare och flexiblare verksamhet. Dagliga verksamheten borde utvidgas så att den gäller också andra klientgrupper än de med kognitiva funktionsvariationer (neur.psyk).
- Utveckla boendeformer inriktade på funktionshindrade → Förutom nuvarande traditionella boendialternativ behövs också lättare boendeformer.
- En fortsatt utveckling av bildtelefon-tjänsten.
- Stödperson och PB-koordinator till funktionshinderservicen
- Assistentcentralen i någon form tillbaka till handikappservicen.
- Utvidga PB-modellen till andra klientgrupper såsom mentalvården.



# Tack!

Slutrapporten är tillgänglig i december på adressen [www.vaasa.fi/ettlivpaegnavillkor](http://www.vaasa.fi/ettlivpaegnavillkor)